

land blijkt te bestaan uit een aantal hutten van bladen en doeken, het vette land is een haast ondoordringbaar oerwoud.

Hierbij sluit zich dan ook de titel aan van het tweede deel: De huiltende Wildernis. Het historisch gedocumenteerde gedeelte is nu achter den rug; in dit deel komt het verhaal, wil men, de roman, meer tot zijn recht. Ook nu behoudt het zijn verbindende functie, daar Arjaan in het oerwoud is bij ds van Raalte, Sitske in de prairie bij ds Scholte.

Zeet uitvoerig wordt geschilderd het leven in de wildernis, de stichting van de stad Holland. Zeer realistisch wordt de strijd en het lijden der emigranten verhaald, zonder sentimentaliteit of mysticisme. Het is de geschiedenis van volk dat bidt en werkt, van een kolonie die groeit als 't ware door de dooden heen. Hoogtepunten bereikt de schrijver steeds als hij de heroïsche worsteling uitbeeldt van dit hoopje menschen met hun zonden en gebreken, bouwend in gehoorzaamheid aan hun niet-blijvende stad hier beneden. Vol geloof vertrouwen zij hun dooden toe aan de aarde, die het brood moet opbrengen voor de levenden en stemmen zij in met v. Raalte: „Broeders, de hemelen verblijden zich, want uit deze wouden is wederom een ziel opgevaren tot God”.

Het leven en sterven der kolonisten wordt weerspiegeld in het verhaal over de liefde tusschen Arjaan en Sitske. Ook zij bereiken hun doel over dooden heen. Het leven gaat voort, hun huwelijk draagt de belofte van nieuw leven in zich. Dit tweede deel kan daardoor dikwijls boeiender zijn dan het eerste, het bevat episode die spannend zijn door het avontuurlijk gebeuren.

Toch zal men blijven gevoelen, het gaat niet om het uiteindelijk huwelijksgeeluk van de beide gelieven; dat zij elkander krijgen is misschien een mooi slot voor een onderwetschen roman. Hier is het haast alleen symboliek. Zoals Arjaan's volharding, ondanks de talrijke moeilijkheden, eindelijk beloond wordt, zoo zal ook eens de stad Holland verrijzen, dank zij den onvermoeiden arbeid en het alles overwinnende geloof van de kolonisten.

De jonggehuwden gaan naar de stad Holland, ze verlaten de prairie met de nederzetting van ds Scholte, de independist, over wien in dit werk weinig en dan meer kwaads dan goeds gezegd wordt, omdat het is een gedenkboek naar aanleiding van de stichting in 1847 der stad van ds v. Raalte.

Dit in omvang monumentale werk, is als roman in den bekenden zin niet spannend. Er zit een te opgelegde tendenz in om de dialogen die natuurlijkheid te geven, die het innerlijk leven weerspiegelt. Zij spreken met de stem van den auteur haast uitsluitend over de emigratie. Maar als gewone roman is het boek ook niet bedoeld, daar het een documentair historisch karakter draagt. En als zoodanig is het goed. Het geeft een levende beschrijving met aangrijpende episodes van een gebeurtenis die van groote betekenis is geweest voor ons land en onze Kerken. Een prettig te lezen, zeer interessant gedenkboek, meer dan een literair kunstwerk.

Gron.

H. S.

over: quia (omdat) en quatenus (voor zoo verre) in het onderteekeningformulier der Hervormde predikanten”⁷⁾.

Met deze merkwaardige en duidelijke exclamatie blijkt wel heel duidelijk dat Scholte weinig oog had voor de kerk van Christus, zooals deze op Schriftuurlijke wijze geïnstitueerd en georganiseerd op een bepaalde plaats en in een bepaalden tijd optreedt en optreden moet. Hij was een echte individualist naar aanleg en overtuiging. Wanneer hij in zijn speculaties over de Openbaring aan Johannes de apocalyptische stad Babylon identificeert met de Roomsche kerkgemeenschap, voegt hij aan dit oordeel onmiddellijk de opmerking toe „dat er in den loop der eeuwen onderscheidene Protestantsche wijken” aan die stad zijn „aangebouwd, en dat die aanbouw nog niet heeft opgehouden.”⁸⁾ Wanneer iemand Scholte zou vragen: „moeten dan de geloovigen, die zich van de valsche kerken afscheiden, dan maar ordeloos voortleven? Behooren er dan geen herders en leeraars, geen opzieners en diakenen te zijn? Moeten dan niet alle dingen eerlijk en met orde geschieden? en wat van dien aard meer gevraagd kan worden” — dan is Scholte's antwoord eenvoudig: „als de geloovigen zich, onder aan-

⁷⁾ Officiële stukken, p. 193/4. De kwestie van het quia of quatenus was een van de meest brandende in de kerkelijke wereld rondom de Afscheiding. Volgens het oude Dordtsche onderteekeningformulier moesten de predikanten instemmen met de drie formulieren van eenigheid omdat (quia) deze overeenkomen met de Heilige Schrift. In de door het Synodale Bestuur van het Ned. Herv. Kerkgenootschap, opgestelde nieuwe onderteekeningformule was deze verklaring listig ondermijnd. Predikanten moesten nu te goeder trouw aannemen en hartelijk gelooven „de leer, welke overeenkomstig Gods heilig Woord in de aangenomen Formulieren van Eenigheid is vervat”. Dit kon men opvatten als een verklaring, dat men die leer aanvaardde voor zoover (quatenus) zij met Gods Woord overeenkwam. En zoo deden de meeste predikanten het nu ook inderdaad. Door deze formule was feitelijk de leervrijheid erkend. Merkwaardig is dat Scholte deze zaak niet interesseert.

⁸⁾ Idem, p. 217.

UIT HET POLITIEKE EN SOCIALE LEVEN

LANDELIJK CONGRES VAN GEREFORMEERDEN (VRIJGEMAAKT) TOT BEZINNING OP HUN HOUDING TEN OPZICHTE VAN DE A.R. PARTIJ.

Naar aanleiding van de vele verzoeken, die ons bereikten, om nogmaals (doch nu landelijk) bijeen te komen ter bespreking van onze houding t.a.v. de A.R. Partij en „politiek kunnen wij U mededeelen, dat de A. R. Studieclub „Marnix van St. Aldegonde” te Schiedam bezig is zulk een congres te organiseren. Reeds kan worden bericht, dat in principe Zwolle als vergaderplaats is gekozen.

Nadere gegevens volgen spoedigst.

Secr.

J. van Katwijk,

J. v. Avennestr. 45 b, Schiedam.

UIT DE BUITENLANDSCHE KERKEN

OM HET VERBOND.

Nu willen wij zien, hoe Ds H. Hoeksema denkt over het verbond. Ik behoef niet te zeggen, hoe gespannen onze aandacht daarvoor moet zijn. Meer dan ooit zijn wij in den zwaren kerkstrijd weer tot het besef gekomen van wat Gods verbond met ons en onze kinderen voor ons beteekent. De lasterlijke aanklachten van onze tegenstanders versterken ons daarin van week tot week.

We geven het woord aan Ds Hoeksema, zooals hij zich uitgesproken heeft in zijn boekje: „De geloovigen en hun zaad”. Na een scherpe afwijzing van de verbondopvatting van prof. Heijns hooren we hem zeggen: het verbond Gods is niet een zekere „weg of wijze der zaligheid, waarop God ons de heerlijkheid zou doen deelachtig worden, zooals vele anderen het verbond omschrijven, daardoor feitelijk loochnend het eeuwige van Gods verbond; (het bestaat) ook niet in een zekere overeenkomst tusschen twee partijen, waarbij van weerszijden aan zekere voorwaarden moet worden voldaan, zooals dikwijls de voorstelling is (immers, het verbond is Godes en Hij schenkt aan Zijne vrienden alles, wat tot den strijd en het leven des verbonds noodig is); maar in deze levende vriendschapsbetrekking, waardoor God de Heere de soevereine vriend van Zijn volk is en zij de vriend-knechten des Heeren zijn, in Zijne gemeenschap deelende, door genade Zijn leven bezittende en openbarende en Zijn strijd strijdende in het midden der wereld.”¹⁾ Nog

roeping van 's Heeren naam, vereenigen tot het lezen en hooren van Gods woord, tot het stichten van elkander met psalmen, lofzangen en geestelijke liederen; dan dit is reeds, volgens de Goddelijke orde, in de Apostolische schriften aangewezen”. De zin loopt niet erg vlot, maar de bedoeling is duidelijk: om het kerkelijke institueeren geeft Scholte niet veel²⁾.

Ten aanzien van de Afscheiding verklaart Scholte heel eerlijk, dat hij, ook na dertig jaar, ten volle overtuigd is, dat voor zoover 't hem betreft, „die stap onvermijdelijk noodzakelijk was, wilde (hij) niet ontrouw worden aan den Heere; die (hem) gesteld had in de bediening des Woords.” Ook „over het oefenen van gemeenschap met andere afgescheidenen”, zoo gaat hij verder, „gevoel ik geen beschuldiging of verwijt, dewijl die in mijn hart gegrond was op de waarheid van de gemeenschap der heiligen, en ik nooit eenige afkeerigheid gekoesterd of betoond heb tegen niet afgescheidenen geloovigen”. Evenmin voelt Scholte eenige zelfbeschuldiging ten opzichte van zijn „standpunt tegenover de wereldlijke regeering” — Scholte vroeg het eerst zonder anderen te raadplegen een koninklijke erkenning voor zijn gemeente —, want hij heeft „altoos aan Cezar gegeven wat Cezars was, en de wereldlijke regeering geëerbiedigd, alleen weigerende daaraan te geven, hetgene Godes was.” Maar hij gevoelt wel „leedwezen” over de kerkelijke handelingen, die op de afscheiding gevolgd waren. „Na het terugzien op het verleden geloof ik, dat ik beter zou gehandeld hebben met, overeenkomstig het licht, door God mij toen reeds in Zijn woord geschenken, mij niet te begeven in zulk een kerkelijke tezamenvoeging, als er gevormd is geworden..... Ik geloof, dat ik wat mij betreft, beter zou gedaan hebben, met eenvoudig voort te gaan met prediken en doopen en gemeenschap houden met de geloovigen in de breking des broods en de geboden, zonder mij in te laten met kerkelijke organisatie”.³⁾

Inderdaad, dit is een typisch individualistische re-deneering.

¹⁾ Idem, p. 223.

²⁾ Idem, p. 213/4.

duidelijker wordt zijn bedoeling in een volgende uitspraak: „Zoo is dan thans Gods verbond het leven der vriendschap Gods in Christus. In dat verbond zijn geen aanbiedingen en geen voorwaarden. Het verbond is louter Godes. Hij richt Zijn verbond op, Hij verkiest en zaligt” (pag. 51).

Hier hooren we al verschillende uitspraken, die onze tegenstanders veel vreugde zullen geven. Vooral die uitspraak: „in het verbond zijn geen aanbiedingen en geen voorwaarden” kennen we als een veel gebruikte bewering in synodale strijdschriften. En de beschuldiging, dat de eeuwigheid van Gods verbond feitelijk geloofend wordt, is ook ons niet vreemd!

Verder spreekt ook Ds Hoeksema over „het verschil tusschen het historisch-uitwendig verbond en zijn geestelijke kern” (59). En na een betoog, dat de leden der kerk met hun kinderen moeten worden aangesproken en behandeld als het volk Gods, heiligen en geliefden in den Heere, onderscheidt hij „een verkoren kern en een verworpen bolster”, en zegt dan: „In dezen zin genomen nu, hebben wij dan ook niet het allerminst bezwaar om te spreken van een uit- en inwendig verbond der genade. Als slechts de organische idee wordt vastgehouden. En als slechts gehandhaafd blijft, dat het geheel van Gods kerk op aarde, van de geloovigen met hun zaad, niet mag worden genoemd en behandeld overeenkomstig den aard van den verworpen bolster, maar moet worden genoemd met den naam van Israëel” (68). „Altijd naar den Schriftuurlijken regel, dat het geheel van het organisch bestaan van Gods kerk in de wereld genoemd moet worden en behandeld overeenkomstig het karakter van den uitverkoren kern. En wie het toch anders doet, verongelikt de gemeente en handelt niet naar Gods Woord” (69).

Maar hoe staat het dan met de belofte des verbonds? Daarover zegt Ds Hoeksema het volgende: „Als God iets belooft, dan staat het ook rotsvast, dat Hij het beloofde zal zenden. Er is geen verschil in zekerheid tusschen de belofte en de vervulling, tusschen de voorwerpelijke schenking en de onderwerpelijke toepassing. Al wat God belooft, dat doet Hij ook gewisselijk, en wien Hij iets belooft, dien zal Hij het ook zekerlijk doen toekomen” (12). Ds Hoeksema bestrijdt prof. Heijns, omdat die de belofte „betrekkelijk en voorwaardelijk” heeft genoemd, en omdat deze wel beweerde, dat het wezen des verbonds in de belofte ligt, maar met zijn voorstelling „bepaald den Remonstrantschen kant heenzelfde” (12). We hooren Ds Hoeksema daarentegen poneeren: „God belooft niet aan ieder hoofd voor hoofd, die behoort tot het zaad des verbonds in den historischen, zichtbaren, uitwendigen zin des woords, dat God zijn God wil zijn en hem zaligen wil. Hij schenkt in den objectieven zin des woords, om met prof. Heijns te spreken, niet aan allen hoofd voor hoofd Zijne zaligheid en de weldaden des verbonds” (12—13). En wat den doop betreft zegt Ds Hoeksema: „Ook kan de grond voor den kinderdoop niet liggen in een belofte als wezen des ver-

¹⁾ Pag. 39—40 (enkele drukfouten in deze passage heb ik verbeterd).

Zooals haast vanzelf bij deze geestesgesteldheid te verwachten was, vinden we bij Scholte ook spiritualistische tendenzen. Bijzonder duidelijk komt dit aan het licht, als we lezen, dat Scholte op de aanmerking, welke onderling Klijn van Utrecht op zijn prediking maakte, namelijk, dat deze niet genoeg noodigde tot bekeering en geloof, antwoordde, „dat het hem niet vrijstond de leiding des Geestes te veranderen of tegen te werken”⁴⁾.

Deze overtuigingen hebben Scholte van meet af aan bezield en beheerscht en — ontzaglijk veel verdriet bezorgd. En wat nog erger is: ze hebben zijn werk voor een groot deel tot onvruchtbaarheid gedoemd.

Scholte wordt door een zijner biografen geteekend als een jonge man met „een helder verstand, groote geestesgaven en een vlug begrip; hij was zeer vatbaar voor indrukken, eerlijk, driftig, doorzettend, eigenzinnig, weigmakend, innemend van voorkomen, geboren redenaar, gemakkelijk in den omgang met allerlei menschen”.⁵⁾ Dit karakter, vooral toen het in dienst gesteld werd van de zoo juist geteekende levensopvatting en kerkbeschouwing moest leiden tot eenzaamheid en isolement, ondanks alle „wil” tot gemeenschap. Zonder de altijd ook institutioneel bestaande kerk is nu eenmaal een waarachtige gemeenschap nooit bereikbaar. En zoo zien we dan Scholte successieel in botsing komen met en zich verwijderen van Kohlbrügge, Van Velzen, De Cock, den geheelen kring der Afscheidenen in Nederland! En wanneer hij later naar Amerika gaat, komt hij eveneens, na veel ellende en verdriet, ten slotte toch weer met weinigen alléén te staan te midden van de velen voor wie hij zich eenmaal alles had getroost. En nergens in de Nederlandsche koloniën van Amerika verdeelden zich de geloovigen in zooveel verschillende groepen en richtingen als juist in Fella, de stad van Scholte, den man van de boven- en buitenkerkelijke eenheid⁶⁾.

C. V.

¹¹⁾ Notulen van den Kerkeraad te Utrecht, 6 Febr. 1838, art. 6, geciteerd in „De Bazuin” van 17 Maart 1823.

¹²⁾ J. A. Wormaer, Het leven van Hendrik Peter Scholte, Nijverdal, 1915, p. 6.

¹³⁾ Idem, p. 222.

bond
uit C
het
He
„Het
voor
gold,
geen
alleen
worp
neem
den
(75)
St
z e g
waar
zegel
is m
even
len. J
alotti
Imma
is, d
verze
De
nen v
even
heeft
uitdr
reder
kamp
Na
van r
de g
Een
ma r

ST

Zee
Hie
Janua
geven
geleg
vraag
wel d
tucl
van h

Voor
uit cla

een volgende uit-
ond het leven der
verbond zijn geen
Het verbond is
op, Hij verkiest

latingen, die onze
geven. Vooral die
aanbiedingen en
en veel gebruikt
En de beschul-
verbond feitelijk
reemd!

a over „het ver-
dig verbond en
en betoog, dat de
eten worden aan-
Gods, heiligen en
hij „een verkoren
zegt dan: „In
dan ook niet het
van een uit- en
slechts de organi-
s slechts gehand-
is kerk op aarde,
t mag worden ge-
den aard van den
den genoemd met
naar den Schrift-
het organisch be-
noemd moet wor-
het karakter van
toch anders doet,
it niet naar Gods

belofte des ver-
ma het volgende:
ook rotsvast, dat
geen verschil in
te vervulling, tus-
en de onderwer-
oost, dat doet Hij
hooft, dien zal Hij
12). De Hoeksema
belofte „betrekke-
nd, en omdat deze
verbonds in de be-
„bepaald den Re-
12). We hooren De
„God belooft niet
hoort tot het zaad
zichtbaren, uitwen-
en God wil zijn en
en objectieven zin
te spreken, niet aan
eld en de weldaden
a doop betreft zegt
i voor den kinder-
ds wezen des ver-

in deze passage heb

testesgesteldheid te
holte ook spiritua-
lijk komt dit aan
op de aanmerking,
t op zijn prediking
enooeg noodigde tot
„dat het hem niet
veranderen of tegen

te van meet af aan
aglijk veel verdriet
bben zijn werk voor
d gedoemd.
lografen getoekend
er verstand, groote
ij was zeer vatbaar
orzettend, eigenzin-
roorkomen, geboren
engang met allerlei
d toen het in dienst
ekende levensopvat-
den tot eenzaamheid
tot gemeenschap.
staande kerk is nu
schap nooit bereik-
nccessief in botsing
n Kohlbrugge. Van
ng der Afgescheide-
later naar Amerika
ellende en verdriet,
n alléén te staan te
| zich eenmaal alles
Nederlandsche kolo-
h de geloovigen in
richtingen als juist
man van de boven-
C. V.

te Utrecht, 6 Febr.
van 17 Maart 1923.
van Hendrik Peter

bonds. Dan wordt de vastigheid des verbonds verlegd
uit God, die Zijn verbond opricht, in den mensch, die
het verbond straks inwilligt, in zijn vrijen wil" (57).

Het verwondert ons dan ook niet, dat we lezen:
„Het woord der belofte Gods betrof niet allen, hoofd
voor hoofd. En niet één dergenen, wien dat woord wel
gold, viel uit" (64). „En nu had het woord der belofte
geen betrekking op alle kinderen uit Abraham, doch
alleen op het zaad der verkiezing" (65). Van de ver-
worpenen in het verbond wordt gezegd: „Maar nu
neemt God, naar Zijn eigen bestel, in Zijn verbond naar
den uitwendigen vorm, alle vleeschelijke kinderen op" (75).

Sterk spreekt voor ons de passage over de bonds-
zegelen, de sacramenten: „Het is eenvoudig niet
waar, dat God in den Heiligen Doop iets belooft en ver-
zegelt aan alle gedoopten. Evenmin als dit het geval
is met Zijn Woord, met het Evangelie der zaligheid,
evenmin is dit waar met betrekking tot de Bondszege-
len. In den Heiligen Doop verzegelt de Heere God ten
slotte aan niemand iets dan aan degenen, die gelooven.
Immers, het is de rechtvaardigheid, die uit het geloof
is, die in den Doop en ook in het Avondmaal, wordt
verzegeld en bekrachtigd" (86, 87).

Deze citaten zijn genoeg voor ons doel: het verken-
nen van het terrein. Enkele andere kwesties laat ik nu
even rusten. Maar de verstandige lezer in Nederland
heeft al direct begrepen, dat Ds Hoeksema zich vaak
uitdrukt op een wijze, die volkomen aansluit bij de
redeneeringen van onze vervolgers uit het synodale
kamp.

Natuurlijk is dat niet de reden, waarom wij met hem
van meening verschillen. Die reden ligt hierin, dat wij
de genoemde theorie niet terugvinden in de Schrift.
Een volgend maal hopen we daarvan aan Ds Hoekse-
ma rekenschap te geven. L. DOEKES.

STEMMEN UIT ONZE KERKEN

Zeer geachte Redacteur!

Hierbij het „slot" van de momentopname per 1
Januari 1947. Tot mijn spijt heb ik nog niet alle ge-
gevens bijeen kunnen krijgen, maar er is nu voldoende
gelegenheid geweest voor de kerken om mij de ge-
vraagde gegevens te verstrekken en dus moet ik nu
wel deze „actie" afsluiten. De gegevens, die ik even-
tueel nog ontvang, zal ik doorzenden aan den uitgever
van het handboekje.

Classis Stadskanaal.

Tweede Exlootmound	75 (79)
Mussel	420 (440)
Musselkanaal	210 (190)
Nieuw-Buinen	101 (96)
Onstwedde	33 (35)
Sellingen	40 (nihil)
Stadskanaal	230 (200)
Pekelderweg	121 (111)
Valthermond	175 (186)
Veendam	187 (178)

Totaal 1592 (1515)

Groei 77 of bijna 5 %.

Classis Friesland.

Buitenpost	209 (155)
Drachten	583 (564)
Driesum	310 (303)
Duurswoude	95 (71)
Ferwerd	82 (78)
Harkema-Opeinde	46 (45)
Harlingen	750 (750)
Holwerd	60 (70)
Huizum	115 (89)
Leeuwarden	375 (297)
Minnertaga	30 (31)
Murmerwoude	120 (129)
Noordbergum	172 (136)
Nijega-Opeinde	46 (26)
Oenkerk	50 (47)
Openbe	121 (120)
Surhuisterveen	60 (45)
Twijzel	225 (227)
Heerenveen	46 (nihil)
Oude-Blidtzijl	30 (nihil)
Elja	255 (nihil)
Mildam	67 (nihil)
Siegerswoude	62 (nihil)
Ureterp	579 (nihil)
Wierum	75 (nihil)
Hallum	76 (nihil)
Arum	30 (nihil)
Drogeham	120 (nihil)

Totaal 4799 (3163)

Groei 1636 of 51½ %.

Voorts werden nog de volgende opgaven ontvangen
uit classes die nog niet gepubliceerd konden worden:

Oostzaan	76 (75)
Zaandam	125 (86)
Waardhuizen	217 (232)
Werkendam	9 (nihil)

Aduard	116 (90)
Meeden	53 (30)
Winschoten	151 (118)
Eemdijk	222 (214)
De Bildt	38 (nihil)
Leens	626 (610)
Den Helder	364 (nihil)
Anna Paulowna	40 (nihil)

Voor een goed overzicht geef ik nog even al het
gepubliceerde als volgt kort weer:

Classis Schiedam	2176 (1906)
Cl. N.-Brab. en Limb.	1285 (1149)
Cl. Hardenberg	3952 (2787)
Cl. Gelderland	4512 (3551)
Cl. A'dam—Haarlem	2444 (1720)
Cl. Enschedé	5067 (4928)
Cl. Zwolle	10677 (10041)
Cl. Zeeland	3137 (2813)
Cl. Den Haag	4679 (3917)
Cl. Friesland	4799 (3163)
Cl. Stadskanaal	1592 (1515)

Totaal 44320 (37490)

Groei 6830 of ruim 18 %.

Ten slotte nog enkele opmerkingen.

Bij analyse van de gegevens bleek mij o.a., dat de
groei van de gemeenten, die in het handboekje een
zielenaantal beneden 100 opgaven volgens de nieuwe
gegevens met gemiddeld 28 % gegroeid waren, de
groep van gemeenten met een zielenaantal van 100
tot 200 groeide gemiddeld 20 %. Zeer in het algemeen
gezegd, hoe groot de gemeente, hoe minder groei.

Voorts is het misschien van belang op te merken,
dat op 31 Mei 1947 een unieke gelegenheid bestaat
om precies vast te leggen hoe groot het zielenaantal
van onze gezamenlijke kerken is. Bij de invulling van
de volkstellingformulieren zij men op z'n quivive.

Ten slotte U, Redacteur, en allen die medegewerkt
hebben aan de totstandkoming van bovenstaande
statistiek, nogmaals mijn zeer hartelijken dank.

Hoogachtend,

Uw dw. br.,
R. BAKKER.

GRONINGER BRIEVEN

Amice frater.

Wij beleven wonderlijke dagen, waarin alles zoo
gansch nieuw is.

Voor oudere menschen is het letwat moeilijker er
zich aan te gewennen, in elk geval het fraai te vinden.
Maar zij hebben het natuurlijk mis. Enkele voorbeelden
mogen hier duidelijk spreken.

Eertijds werden de kolen heel eenvoudig gedolven en
men hoorde er eigenlijk niet van. Maar wij hadden het
des winters in onze huiskamer warm. Thans worden
er kolenslagen geleverd, en de couranten berichten er
ons van in geweldig groote letter en de directeurs
van mijnen geven aan ijerige journalisten interviews
af, en staatschouffoorden zenden telegrammen van hulde
aan de vurige, nietsontziende strijders van de kolen-
slagen in mijn en trein. Maar wij zitten in onze huis-
kamer in de kou.

Is het wonder, dat wij aan deze nieuwe wereld wat
wennen moeten?

Een ander ding.

Eertijds werd er in winkels en fabrieken en kantoren
wel eens wat te lang gewerkt. En de overheid heeft de
arbeidsuren beperkt ter wille van het behoud der
werkers. Dat was goed.

Een mijner vrienden liep onlangs nog een boete van
tien gulden op, omdat hij niet had voorkomen, dat een
zijner kantoormeisjes, dat met haar werk door ziekte
wat achterop was gekomen, geheel uit eigen initiatief
het voor haar gezondheid onvoorzichtige en levensge-
vaarlijke besluit had genomen om een half uur langer
dan dit mocht op het kantoor te blijven werken.

Dadelijk twee controleurs, ernstig onderzoek en ver-
maan, tien gulden boete.

Ook weer goed, een regel moet worden gehandhaafd
en de patroon was blij te mogen opmerken, in dat
meisje een conscientieuze werkracht te hebben.

Maar terzelfder tijd lezen wij in de couranten van
een elfstedentocht, waarbij tal van jonge, krachtige
mannen hun gezondheid en leven in groot gevaar
brachten door uren lang te rijden door ijzigen Oosten-
wind, die hun de ledematen deed verstijven.

En heel de pers en de radio heeft ons van dit groot
gebeuren geregeld op de hoogte gehouden. Heel ons
volk scheen dus in groote spanning te verkeren. Hier
en daar was men vol geestdrift over deze prestaties,
en de overheid was alleen maar op het strijdveld aan-
wezig in den vorm van een paar controleurs, die wil-
den voorkomen, dat den worstelaars op het ijs een
stukje chocolade werd gegeven. Dit om de distributie-
wet.

Wie over deze dingen een beetje nadenkt, vindt ze
allicht wat vreemd, maar hij durft het niet hardop te
zeggen.

Er is zooveel, dat vreemd is, wanneer het althans
dienen moet, om den rijkdom van de nieuwe wereld,
waarin thans de socialistischen regeeren, ons duidelijk te
maken.

In Engeland kreeg men na den oorlog een socialis-
tisch bewind, dat een heerlijk leven vol overvloed be-
loofde. Want de socialist zou heel het leven goed
maken. Het gevolg van een en ander was, dat het
Engelsche volk, hetwelk anders reeds heel wat zware
proeven heeft doorstaan, o.a. twee wereldoorlogen in
een kwart eeuw, nu een harden winter als de zwaarste
ramp vol dreigende onheilen moet doormaken. De
conclusie is, dat er nog meer socialisatie moet komen.

John Morley heeft ergens gezegd, dat er menschen
zijn met een temperament eener politieke logica, die
werkt als een vergif. Zij zullen niet rusten tot zij den
bitteren beker tot den laatsten droesem hebben ge-
leegd. Dit geldt zeer zeker van alle revolutionair stre-
ven, dat nooit zegt: het is genoeg.

Zoo kan het niet alleen in Engeland maar over heel
de wereld worden, wanneer „all the fools turn mad-
man"; al de dwazen krank van zinnen worden.

Aan dit woord wordt men trouwens herinnerd, als
men de lieden van de partij van den arbeid hoort over
het gebeuren in ons Indië. Nu de opstandelingen daár
het pact met de revolutie niet willen aanvaarden, om-
dat het hun niet mooi genoeg nog is, zeggen zij: laat
ons eens hooren, wat zij nog meer zouden willen. Maar
geen geweld — d.w.z. van onzen kant. En nu het
gevaar dreigt, dat wij Indië kwijt raken, wat heel
ons maatschappelijk leven in de war zal brengen, gaat
het socialistisch vakverbond zijn best doen, ons dit
kwaad op den hals te halen. De communisten doen
deze dingen ook, maar bij hen is er een andere logica,
want zij willen nu eenmaal alles stuk maken.

Hen kunnen we begrijpen, maar die anderen?

Van een zeker temperament van logica gesproken,
wie daarvan genieten wil, kan rustig op het kerkelijk
erf blijven, want ook daár zien wij de wonderlijkste
dingen gebeuren.

Eertijds — ik begin maar weer met het verleden —
schreven onze vaders een belijdenis, gebouwd op de
Schrift, en zij bevestigden dit belijden, als het moest,
met hun bloed. Zoo gebiedt het de Heere, zoo zelden
zij en zoo meenden zij het ook.

Wij hebben in onze dagen een paar synoden bezig
gezien om een belijden, naar zij meenden op grond van
de gehoorzaamheid aan het Woord van God, deugdelijk,
nauwkeurig te omschrijven. En zij waggden er het
leven van anderen aan. Schorsen, afzetten, verkette-
ren, eerloos verklaren. Dat waren zware dingen.

Maar als het wezenlijk om waarschijnlijk in den gaat,
kan het dan anders? Hoe zal iemand dat in de dagen
der groote Reformatie? Hier sta ik, ik kan niet anders.
Wij gaan er in redevoeringen nog groot op. Nu kunnen
wij voor zoo iets respect hebben, ook al is er een weg
van dwaling. Ook de man op een dwaalweg kan door
zedelijken ernst, door kracht van overtuiging, wat zijn
persoon en karakter betreft, eerbied afdwingen. Wij
zeggen dan: hoe jammer, dat zulks gaat voor een ver-
keerde zaak.

De apostel Paulus was, toen hij nog Saulus heette,
zeker een man, voor wien men respect kon hebben, ook
al noemde hij zich later den grootsten zondaar, omdat
hij de gemeente des Heeren had vervolgd.

Als nu de genoemde synoden op hun stuk waren
blijven staan, als haar leiders dit nog deden, wij
zouden zeggen: het is jammer, maar er is een rots-
vaste overtuiging in hetgeen God hun gebiedt.

Maar helaas, toen het kwaad, dat anderen werd toe-
gebracht, den leiders met niet voorziene gevolgen be-
dreigde, werd het reformatisch woord van straks op
de bekende wijze veranderd: hier sta ik, ik kan ook
anders. En men wijzigde het ernstig belijden naar
den vorm, al bleef, naar men zei, dan het wezen gelijk:
men deed het een en andermaal, zóó, dat de leiding
misleiding werd.

En men laadde den schijn op zich, alsof het er alleen
maar om te doen ware geweest, enkele niet gewilde
personen te treffen.

De Franschen zeggen in zulk geval: quand on veut
noyer son chien, on dit qu'il est galeux. Wil men zijn
hond verdrinken, dan zegt men, dat het dier schurftig
is.

Maar wij zijn er nog niet.

Wie thans met de ernstig aangekondigde tucht in
aanraking wil komen, moet vlak voor de ooren der
leiders zijn weigering, om het verkeerd belijden te aan-
vaarden, uitschreeuwen, en dan zeggen zij nog: wat
blijft U? Zij hooren liefst niets meer. Men kan preeken
zooals men wil, storen zich gansch niet aan wat ge-
boden werd, en er gebeurt niets. De weigeraars moeten
smeken, om gestraft te worden en, kan men er af en
toe heelemaal niet omheen, dan durft men de werke-
lijke beteekenis van de artikelen van het kerkrecht,
dat men misbruikte, niet te laten gelden. Zoo bang is
men geworden voor de reformatie, die God de Heere
ons in Zijn ontferming gaf.

Ja — meer nog, het begint nu zelfs goed te staan
ook een beetje bezwaard te wezen. Predikanten, die
den moed hunner overtuiging missen, gewagen er van
op vergaderingen met eenigen zwijer. Zeker, ook ik
ben bezwaard, ik onderschrijf zelfs alle bezwaren tegen
het belijden dier synoden, maar — daarom ga ik de
kerk niet uit!

En dit voorbeeld wordt geprezen. Ziet gij nu wel,